

شهرها درگذرِ زمان

شهرسازی زودگذر و آینده شهر

تألیف:

دکتر علی مدنی‌پور

ترجمه:

دکتر میترا حبیبی، دکتر سپیده برزگر، دکتر طیبه قائمی‌راد

مدنی پور، علی، ۱۳۳۳	سرشناسه
شهرها در گذر زمان: شهرسازی زودگذر و آینده شهر/ تالیف علی مدنی پور؛ ترجمه میترا حبیبی، سپیده برزگر، طیبه قائمی راد.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: دانشگاه هنر، ۱۴۰۰.	مشخصات نشر
۲۴۲ص: مصور (بخشی رنگی)	مشخصات ظاهری
۹۵۰۰۰ ریال: ۱-۴۶-۵۱۳-۶۰۰-۹۷۸	شابک
فیپا	وضعیت فهرست نویسی
عنوان اصلی: Cities in time	یادداشت
temporary urbanism and the future of the city, 2017	
کتابنامه: ص. ۲۲۵ - ۲۳۴.	یادداشت
شهرنشینی	موضوع
Urbanization	موضوع
زمان - جنبه های اجتماعی	موضوع
Time - Social aspects	موضوع
حبیبی، میترا، ۱۳۴۱، مترجم	شناسه افزوده
برزگر، سپیده، ۱۳۶۲، مترجم	شناسه افزوده
قائمی راد، طیبه، ۱۳۶۲، مترجم	شناسه افزوده
دانشگاه هنر	شناسه افزوده
HT۳۶۱	رده بندی کنگره
۳۰۷/۷۶	رده بندی دیویی
۷۶۷۳۶۹۳	شماره کتابشناسی ملی
فیپا	وضعیت رکورد

شهرها در گذر زمان: شهرسازی زودگذر و آینده شهر	نام کتاب
دکتر علی مدنی پور	تألیف
دکتر میترا حبیبی، دکتر سپیده برزگر، دکتر طیبه قائمی راد	ترجمه
علی عبدی	یونیفرم جلد و صفحات
رامین حکیمی آرا	صفحه آرایی
۱۴۰۰	چاپ اول
۹۵۰۰۰ ریال	بها
۱۰۰ نسخه	شمارگان
وزیری	قطع
ISBN: 978-600-6513-46-1 ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۱۳-۴۶-۱	شابک

ناشر

تهران، خیابان حافظ، خیابان شهید سرهنگ سخایی،
بعد از تقاطع ۳۰ تیر، شماره ۵۶
تلفن: ۵۶۸۲ ۶۶ ۷۲ (۰۲۱)

*** کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

*** مسئولیت مطالب به عهده نویسنده است و لزوماً دیدگاه های دانشگاه هنر را منعکس نمی کند.

پیشگفتار مؤلف

شهرها را غالباً به موجوداتی زنده تشبیه کرده اند که با تحولی دائمی هر لحظه به رنگی درمیایند و تکاپوی آنها مظهر سرزندگی جوامع بشری است. بویژه در کلانشهرها، این حرکت پرتلاش توده های عظیم انسانی همیشه در پیش چشم همگان است، که به صورت ازدحام، تراکم و تغییر مدام جلوه میکند، و باعث چالشهای بیشماری برای ساکنان و مدیران شهری میشود. این جنبش و حرکت را از دیرباز با زمانمندی همراه دانسته اند، کما اینکه ابن سینا، در کتاب دانشنامه علائی که به فارسی نوشته، زمان را مقدار جنبش تعریف کرده است. در دوران ما این جنبش تسریع شده و گویی که چرخ گردون جهان شتاب یافته و ماهیت و تجربه زمان در همه جا دستخوش تحولی شگرف گشته است.

کتاب حاضر دو هدف عمده را دنبال میکند: شناخت پدیده زودگذری در شهرهای معاصر و درک ماهیت زمانمندی در فرایندهای شهری. هدف نخست این کتاب پژوهشی در یک پدیده نوین شهری است، که آنرا شهر سازی زودگذر نامیده اند. فرایندهای متعددی ساختار دنیای معاصر را دیگروگون کرده اند: نوآوریهای فناوری حمل و نقل و ارتباطات که نقاط مختلف دنیا را به هم پیوند زده و ساختار و نقشه تولید و مصرف را جابجا کرده؛ شهرنشینی روزافزون، صنعت زدایی، غلبه خدمات، مصرف گرایی و فردگرایی که زندگی شهری را زیر و رو کرده و به شکلی کاملاً متفاوت درآورده؛ تحولات سیاسی که ماهیت دولت و رابطه آنرا با ملت تغییر داده؛ و بحران جهانسوز زیست محیطی که بقای گیاهان، جانوران و جوامع بشری را تهدید میکند. این فرایندها سرعت حوادث را بیش از پیش کرده، باعث انعطاف و در عین حال شکنندگی و آسیب پذیری در جامعه شهری شده اند. دوگانگی درهم پیوسته انعطاف و آسیب پذیری، که شاید همیشه ویژگی نهادین سرمایه داری بوده، اکنون به صورتی آشکارتر از پیش به ظهور رسیده و حتی در مقام نوعی پدیده دلخواه اجتماعی جلوه گر شده است. زودگذری را بسیاری میپذیرند و برخی تشویق میکنند. این کتاب کوششی است در راه شناخت این پدیده و نقش احتمالی آن در آینده شهر.

هدف دوم کتاب انجام پژوهشی است در مقوله زمان و ارتباط آن با شهرشناسی و شهرسازی. زمان و مکان دو بعد محیط بر عالم طبیعت اند و در دانش امروز از یکدیگر جدایی ناپذیر، به نحوی که دانشمندان از پدیده درهم تنیده زمانمکان و از چهار بعد جهان سخن میگویند. در شهرشناسی و شهرسازی، فضا نقطه اصلی توجه است، اما به زمان چنان که باید عنایت نمیشود. فضا را از دیدگاه کالبدی و اجتماعی میشکافیم، دامنه های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی فضا را تحلیل میکنیم، و برای بهبود هوشمندانه و خلاقانه آن راهکارهای گوناگون می اندیشیم. در همه این موارد، ناخودآگاهانه و ناچارانه، بعد زمان، بصورت سابقه تاریخی یا شکل آینده فضا، همیشه حاضر است. اما کمتر میشود که فضا را بصورت زمانمکان بشناسیم و زمان را آگاهانه در کنار مکان قرار دهیم. این کتاب تلاشی است مختصر برای جبران این کاستی، و جستاری در راه درکی عمیقتر از زمانمندی فرایندهای شهری.

بسیار خوشحالم که دوست و همکار گرامی سرکار خانم دکتر میترا حبیبی تصمیم به ترجمه این کتاب گرفتند و با کمک همکارانشان خانم دکتر سپیده برزگر و خانم دکتر طیبه قائمی راد این امکان را فراهم آورده اند که کتاب «شهرها در زمان» در دسترس خوانندگان فارسی زبان قرار گیرد. البته مسئولیت هرکوتاهی در مطالب این کتاب بر عهده نگارنده است، که امیدوارم صاحب نظران با بزرگواری اغماض فرمایند.

علی مدنی پور

نیوکاسل، بهمن ۱۳۹۹

مقدمه مترجم

از نظر تاریخی، گرچه انسان به ضرورت ذهن انتظام بخش خود، شهر را بر مبنای نظم فضایی، نظم مفاهیم، نظم ارتباطات و نظم زمانی بر ساخته و سرعت و ترتیب فعالیت های انسانی در واحد زمان را، بر بستر یک جغرافیای زیستی بصورتی آگاهانه کنترل نموده است، ولی از اوایل قرن بیستم در پاسخ به سرعت، حرکت، جنبش و پویایی حاصل از چیرگی سرمایه داری با فلسفه سوداگری کلان و فن تولید انبوه ناشی از پدیده فوردیسم در غرب و ضرورت انتقال سرعت در زمان به فضا، شهر با ماشین (از کارخانه تا اتومبیل) انطباق داده شده و نهایتاً، از طریق توزیع فعالیت های مجزا در طول زمان و افزایش تعدد وقایع در واحد زمان، شهر مدرن سازمان داده شده است.

اما از دهه های پایانی قرن بیستم و عصر پسافوردیسم، ظهور پدیده جهانی سازی با ویژگی تولید انبوه قطعات خرد، مجزا، گسسته از هم و انعطاف پذیر، هدف انباشت سود کلان را از طریق کنترل بیشتر برفضا و زمان در شهر، پی گرفته و فرایندهای جابجایی را در جستجوی گسترش زمان-فضا، با کاهش هزینه ها و افزایش سود همراه نموده است تا با انجام کار بیشتر در زمان موجود و استفاده موثرتر از آن، فرایندهای تولید سود از طریق فضا را در شهر افزایش دهد و با رقابت متکی بر دانش و تکنولوژی به همراه انتقال آنی اطلاعات و سرمایه ها از طریق شبکه، ساختار زمان-فضا را شکسته و با ایجاد نوعی فشردگی در مفهوم آن، بعنوان متاخرترین کنش رویداد محور، معانی جدیدی خلق نماید.

در پاسخ به تحولات برشمرده، شهرسازی زودگذر، با تجلی ارزش زمان در فضای شهری و هدف پرکردن خلاء اقتصادی، بعنوان بستر ارتباطات افقی میان مردم، فرصت های نوظهوری را برای جامعه مدنی نیز فراهم نموده است، فضای شهری را به تسهیل کننده روابط شهروندی بدل کرده و با تکیه بر امور محلی و استفاده از ظرفیت های نهفته در فضا، تلاش های فردی شهروندان را در فرایند خود اشتغالی، قدرت بخشیده، معنای جدیدی از زمان-مکان آفریده و راه های تازه ای را برای زندگی شهروندان ناگزیر از داشتن مهارت های متعدد، گشوده

است. شهرسازی زودگذر در انواع متعدّدش، با استفاده از خرد جمعی و توانایی تغییر در ساختارفضا، توسعه پایدار خود محوری را با فرایند پایین به بالا ممکن ساخته که برخی آنرا موفقیت جنبش کم درآمدها، مکان زندگی روزمره و نهایتاً حرکتی علیه نابرابری های پنهان در نظم فضایی نوین نیز از زیبایی کرده اند. همچنین علیرغم بازبودن این فرصت برای گروه های برخوردار، شهرسازی زودگذر با انتقال قدرت از متخصصان ماهر به مردم عادی، توانسته فضای عادلانه تری را در متن زندگی روزمره تدارک دیده و با ویژگی بارز تحقق پذیری بالا، از طریق تغییری کوچک، موجبات تاثیراتی بزرگ را در شهر فراهم آورد.

کتاب «شهرها در زمان»، نوشته دوست و همکار عزیز، جناب آقای دکتر علی مدنی پور، استاد تمام طراحی شهری دانشگاه نیوکسل که در حوزه شهرسازی اندیشمندی برجسته در عرصه بین المللی می باشد، پژوهش موفقی است که زوایای پیچیده شهرسازی زودگذر را از مبانی فلسفی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، ژرف کاوی نموده، ارزش زمان را در پیوند با مکان عیان ساخته و با نگاهی جامع ظرفیت های ایجاد شده در چارچوب نظام سرمایه داری جدید را بیان کرده و توانسته ظرفیت ها و محدودیت های شهرسازی زودگذر را بعنوان پدیده ای نوظهور در عرصه دانش و حرفه شهرسازی مطرح نماید، موضوعی که به ضرورت ترجمه کتاب حاضر و طرح آن در سطح کشور نیز، مشروعیت می بخشد.

برخود لازم می دانم از آقای دکتر علی مدنی پور که فرصت ترجمه این کتاب ارزشمند را در اختیارم گذاشتند و در فرایند ترجمه و انتخاب واژه های مناسب نیز، همکاری موثر فرمودند، سپاسگزاری ویژه داشته باشم.

همچنین از زحمات ارزشمند همکاران عزیزم، سرکار خانم دکتر سپیده برزگر و سرکار خانم دکتر طیبه قائمی راد که در این مسیر همکاری اثر بخش و صمیمانه داشتند، نیز سپاسگزاری می نمایم.

ضمناً قدردان حمایت های معاونت محترم پژوهشی دانشگاه هنر تهران، برای چاپ و انتشار این کتاب نیز می باشم.

میترا حبیبی

گروه طراحی شهری دانشگاه هنر

بهمن ۱۳۹۹

فهرست مطالب

فصل اول: زمان‌های متعدد شهر	۱
--- زمان‌های متعدد شهر	۳
--- فرآیندهای شهری و تغییر زمانی	۶
--- ساختار کتاب	۹
 بخش اول: زمانمندی ابزاری	
فصل دوم: تنظیم تغییر، مادی‌سازی زمان	۱۵
--- تنظیم تغییر، مادی‌سازی زمان	۱۷
--- مادی‌سازی زمان	۱۸
--- ماهیت زمان: رابطه بین رویدادها	۱۸
--- ساختار زمان: پیوند قطعات متوالی	۲۱
--- اندازه‌گیری زمان	۲۶
--- زمان به‌عنوان معیاری از تغییر	۲۶
--- چهار روند تاریخی در زمان‌سنجی	۲۸
--- نهادینه‌سازی زمان	۳۴
--- استقرار مکانی زمان	۳۸
--- فضای اجتماعی	۳۹
--- فضای کنترل شده	۴۱
--- نتیجه‌گیری	۴۷
 فصل سوم: تندی ضربان زمان جهانی	۴۹
--- تندی ضربان زمان جهانی	۵۱
--- نوآوری و تحول	۵۲
--- گسترش فضا و زمان	۵۶
--- پرکردن شکاف: عدم تناسب بین عرضه و تقاضا	۶۳
--- شهرنشینی کوچنده	۷۳
--- هم‌زمانی افراطی و توهّمات غیرمادی بودن	۷۹

--- نهادهای مختل شده	۸۳
--- شرایط وجودی	۸۶
--- نتیجه گیری	۸۷

بخش دوم: زمانمندی وجودی

فصل چهارم: زمانمندی، خاطره و هویت	۹۱
--- زمانمندی، خاطره و هویت	۹۳
--- زمان درونی: تجربه زیسته	۹۴
--- زمان لایه بندی شده	۹۸
--- چندگانگی زمان	۱۰۱
--- خاطره: زمان بازسازی شده	۱۰۶
--- هویت: زمان روایت شده	۱۱۰
--- هویت در میان فضا	۱۱۴
--- هویت در طول زمان	۱۱۸
--- هویت های منقطع در عصر سرعت	۱۲۰
--- چندگانگی پویا: صداهای بسیار در طول زمان	۱۲۵
--- نتیجه گیری	۱۲۹

فصل پنجم: طبیعت، زمان و دلواپسی	۱۳۱
--- طبیعت، زمان و دلواپسی	۱۳۳
--- تناقض طبیعت	۱۳۳
--- طبیعت درون: از یگانگی تا چندگانگی	۱۳۵
--- طبیعت بیرون: از تسخیر تا دلواپسی	۱۴۱
--- طبیعت همچون وضعیتی اصیل	۱۴۴
--- طبیعت شکننده	۱۵۰
--- زمانمندی، احتمال و دلواپسی	۱۵۴
--- نتیجه گیری	۱۵۸

بخش سوم: زمانمندی تجربی

فصل ششم: رویدادها و چشم اندازها	۱۶۱
--- رویدادها و چشم اندازها	۱۶۳
--- پرسش: جابه جاشدگی و دگردیسی ساختارها	۱۶۴
--- جابه جاشدگی و تغییر دیدگاه ها	۱۶۵
--- دگردیسی ساختاری	۱۶۷
--- تجربه: زمان ها و فضاهای امکان	۱۷۰
--- رویدادها و لحظه ها: از کرونوس تا کایروس	۱۷۰
--- اختلال و دگردیسی	۱۷۲
--- رویدادهای خرد و تغییرات نظام مند	۱۷۴

--- فضاهای احتمال و شناخت	۱۷۶
--- ساختن معنا	۱۸۵
--- تازه‌اندیشی: روال‌های جایگزین	۱۸۸
--- نتیجه‌گیری	۱۹۴
فصل هفتم: شهرها در گذر زمان	۱۹۵
--- شهرها در گذر زمان	۱۹۷
--- زمان، شتاب‌زدگی و شهر	۱۹۷
--- زمان به مثابه امر جوهری	۱۹۷
--- زمان نسبی	۲۰۰
--- زمان شهودی	۲۰۲
--- گذرایی، خلاقیت و بی‌ثباتی	۲۰۶
--- گذرایی ریشه‌دار، عامدانه و تجربی	۲۰۶
--- پرسشگری، تجربه، نوآوری	۲۰۸
فهرست منابع	۲۱۱